

Rafael Jensen intervjuar

Mikael Reuterswärd

Den förste svensk som nådde Everests topp var Mikael Reuterswärd. Det var den 11 maj 1990 som han kom att tillhöra skaran som nått toppen. Några timmar senare kom också Oskar Kihlborg upp på toppen. Tyvärr mottogs inte deras bestigning speciellt väl av det dåtida svenska klätteretablissemanget. Eftersom de inte var med i Klätterförbundet var de utanför den svenska klätterkretsen. Rafael Jensen träffade Mikael för en något ångerfull intervju.

RJ: Ursäkta mig, att jag ej tagit upp frågorna tidigare. Du och dina vänner har av mig och säkerligen andra ansetts vara kommersiella parasiter på klättringen, varför jag och ett par bekanta då – bland annat en god vän – skickade ett vykort ("Tomma trummor bullrar mest"). Hur har du upplevt det?"

– Jag håller inte med om din uppfattning då. Alla som skall göra projekt i Himalaya (om de ej är rika vill säga!) behöver söka sponsorer. Detta var en expedition innan kommersiella expeditioner till Everest påbörjades. Och i våra sponsorkontakter har du vår kommersialism, men det gäller väl de flesta svenska försök som gjorts på exempelvis Everest. Vi gjorde våra grejer och trampade inga på tårna. Som motpol finns vår expedition till Lhotse som exempel, vi betalade allt ur egen ficka och hade inga sponsorer, det är nog ganska sällsynt på Himalayaexpeditioner.

RJ: OK, men kommersiella expeditioner vill jag minnas börjades runt 1980 med expeditioner till världens lättaste 8000-

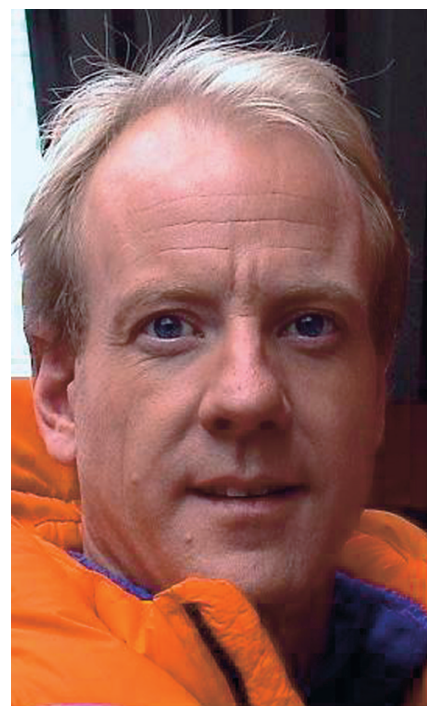
eters topp, Shisha Pangma, vilken ännu är obestigen av svenskar.

RJ: Hur började klättringen för din del?

–Har aldrig slutat (skratt)! Jag började klättra som liten och älskade som alla barn att klättra. Som tonåring i Stockholm klättrade vi på utan att vara i kontakt med organiserade klättrare, och fick ibland låna andras böcker och läsa om hur man klättrar. Empiriskt, och jag vill idag rekommendera andra att istället gå en kurs! Klättringen blir då snabbare mycket säkrare och roligare.

När jag 1982 fyllt 18 år, flyttade jag till Chamonix och blev där Patrick Vallençants svenska "Allt-I-allo". Patrick var bergsguide och med om att utveckla extremskidåkningen, bland annat tillsammans med Sylvain Saudan. Han hade många svenska klienter, och därför god hjälp av mig som tolk, dvs. jag pratade svenska med svenskarna och han tvingades fortsätta med knackig engelska då min franska var usel, men det var kul och inspirerande.

Svenska fjällen frekventerades mycket därefter, och 1987 besökte vi Cordillera Blanca i Peru. Skidorna var med upp på

Mikael Reuterswärd har numera en firma, Rep AB, som sysslar med utbildning och föredrag.

Nedan:Tidig morgon på Gasherbrum 2, i närheten av ABC. FOTO: M. REUTERSWÄRD

toppen av Huascaran, men jag gick ner på grund av alltför dåligt väder.

RJ: Ni blev snabbt hungriga! Hur fick ni idén till Pioneer Ridge på Denali?

– Jag träffade Carl Johan Lagne i lumpen och vi hade kul projekt ihop. Vi åkte omedvetna om vägvalet till Alaska. Vi utgick från Bradford Washburns fantastiska flygbilder och Park Rangers råd. Vänliga änglar gav oss skjuts förbi bommar på privata vägar ända fram till "Wounder lake". Vi gick utan karta och såg grizzlybjörn, vargar, örnar och stora älgar på vandringen. Det tog

oss – tre man - en vecka att nå insteget. Och vi hade funnit att insteget till Wickerhams Wall var orimligt farligt, då Peters Glacier hade kollapsat.

På dåtidens Pioneer Ridge gjorde vi inledningsvis en liten variant på "Flat Iron Ridge" och hade i övrigt väldigt hårt snögrävande till följd av det året stora snöackumulationer. Det känns idag fullkomligt löjligt med tre minuters brukbar film, att vi då kånkade på 20 kilo kamerate rustning, och fick ransonera på maten.

RJ: I Bergsport mars 1989 står i en fotnot, att man förstår att ni klättrat till den lägre nordtoppen av Mt. McKinley/Denali. Jag föredrar en tydlighet liknande Nord-toppen, 5.935 m på Denali (6.194 m). Är du säker på att allmänheten förstod, att ni klättrat för toppen, dvs. nordtoppen, där "Pioneer Ridge" slutar?

– Tydligt inte, men jag har aldrig hävdat annat. Vi nöjde oss med att se andra på Sydtoppen, då vår upplevelse tillsammans gav mycket tillfredsställelse. Vi kunde ha gått över till sydtoppen också, men efter att ha levt i ensamhet i tre veckor så kändes det konstigt när vi såg andra där. Media är ofta mycket svåra att hantera och okunniga på vår sport och kan dessutom inte styras. För dem är ett berg ett berg, utan nyanser.

RJ: Jag läser i J. Watermans High Alaska: "Today no one has completed the entire ridge." Är den möjligheten fortfarande öppen?

– Så vitt jag minns, läste jag 1988 i "Climbing", att två veckor efter vår klättring av Flat Iron/Pioneer Ridge klättrades Pioneer Ridge i sin helhet ända från nedre början av ryggen, men jag kan ha fel.

RJ: Hur bemöttes er prestation av svenska klättrare i övrigt?

– Iskallt (skratt), utom Lasse C. Som gratulerade oss.

RJ: Kom där reaktioner ifrån annat håll?
– Vanliga svenskar tyckte det var jätteroligt! Klätterförbundet var på början av 90-talet lite mossigt (Per Calleberg var schysst som skrev ut rekommendationsbrev). Utländska klättrare hade en annan mentalitet att sporra, hjälpa och uppmuntra andra. Att inspirera.

Karen Fellerhof (som hjälpte Dick Bass

1985) fick genom olika vägar kontakt med oss och ville 1989 göra en egen expedition till Mt. Everest. I den kom så småningom Burgess-twins (Adrian och Allan), Pete Hillary, Pete Athans, Andy Lapkass, Glen Porsak, Roddy McKenzie, Tom Whittaker (den enbente) samt Rudy van Snick och Nick från Belgien att ingå.

RJ: Vilka var premisserna för deltagandet i den expeditionen?

– Alla för en, en för alla. De hade tillståndet, jag hade kontakterna för finansieringen, och lyckades ragga ihop 70.000 US\$ (ca. 400.000 SEK då). Expeditionen fick i Sverige ryktet om att vara en kommersiell expedition innan begreppet etablerades. Carl Johan och jag såg möjligheten lära mycket av dessa erfarna killar. Vår egen erfarenhet av att klättra i hårt väder var biljett till det sällskapet.

RJ: Om jag minns rätt, upplevdes ni med viss rätt som uppstickande "08-or" av Everest 1987-expeditionen, när ni av den skulle köpa utrustning, bland annat syrgas. Berätta!

– Vi fick inte vara med -87'an, då jag inte hade deltagit i förberedelserna eller hade tillräcklig med erfarenhet. Tyckte dock att det var en för stor expedition, men

med ett mycket intressant vägval. Vi frågade inför 1989 ifall vi fick köpa deras överblivna syrgas. "Ja" var svaret. När vi skulle hämta var det dock "Stopp". Nu var det inte svårt att hitta andra försäljare då. Karin Fellerhof mottog ett brev, där det stod att det var av nationellt svenskt intresse, att expeditionen uteslöt oss, det ökade inte förståelsen för SKF och därvid blev Fellerhof med flera våra bästisar.

Så här i efterhand förstår jag att jag var väl inte heller speciellt mogen att ta deras negativa hållning till oss. De hade ju satsat en hel del och vi stack emellan, jag förstår att det kändes jobbigt för dem, men vi kunde nog ha löst detta annorlunda. Carl Johan och jag nådde Sydpasset (South Col) cirka 8000 meter då 1989, och Oskar vandrade upp till oss i baslägret.

RJ: I Drömmen om Everest skriver Calle Froste, att den skadade - Bengt Sörvik – på -87'an fick ta sig ner för egen maskin efter benbrottet. Var det en "tack för o-hjälpen" - replik?

– Nej, verkligen inte, det är nog isåfall ett

Från K2, Pakistan. I bakgrunden ses Concordiaplatsen. FOTO: M REUTERSWÄRD

omedvetet misstag om det inte stämmer, vi har inte något intresse av att bli längre genom att hugga huvudet av andras prestationer och upplevelser.

RJ: Vare sig expeditioner till Shivling, Shani (nykursförsök), Rupal Face (Nanga Parbat) eller Paldor (1991) lyckades. Ibland får jag intrycket, att besvikelsen från misslyckandet fokuserades på er, som inte tillhör SKF-familjen. Hur upplevde ni då förhållandet till ledande klättrare i övrigt?

– Vi hade inte så mycket kontakt med svenska klättrare och upplevde därför inget.

RJ: Under -89'an hade ni etablerat en kontakt med bland annat Scott Fischer, Rob Hall och Gary Ball – berätta lite!

– Vi träffades på berget, Rob & Gary på eget tillstånd. Steinlager, deras huvudsponsor, (New Zealändskt öl) var ett bra incitament att bli vänner. Vi bildade föreningen Royal Khumbu Yachtclub och i olika lag byggde vi stora stenbåtar på Khumbuglaciären och tävlade parallellt med Americas Cup. Scott klättrade med ett annat amerikanskt gäng och vi umgicks mycket under tiden på berget. –Det gick på drygt 1.000.000 SEK för alla." (Ca 160.000 US, Raf.kom.)

RJ: Hur förlöpte expeditionen?

– Mycket bra! Den roligaste jag varit på hittills, och då räknar jag inte bara toppen utan på hur mycket vi skrattade ihop.

På toppen av Mount Everest.

RJ: Hade ni höghöjdsbärare och hur långt?

– Sex klättrande sherpas upp till South Col. Apa och Gyelsen ville gärna bestiga toppen. Apa kom upp tillsammans med Gary, som han räddat livet på året innan. Gyelsens stegjärn gick sönder ovanför South Col och han tvingades vända.

RJ: Om jag minns rätt, använde ni syrgas. Från vilken höjd och med vilket tryck?

– Jag använde syrgas från och med South Col och strävade efter en liter per minut, ökade vid vissa tillfällen till två liter pr minut. Efter att på återvägen på Sydtoppen ha bytet tillbaka från min lilla flaska (som Oskar då fick) till den stora, som jag lämnat där, körde jag slut på den med åtta liter/minut under ca 15 minuter. Med andra ord klättrade jag tillbaka från Sydtoppen till South Col utan syrgas.

Tim MacCartney-Snape gick utan syrgas, och Andy Lapkass var sparsam, kanske bara en liter/minut på Hillary Step. Han ville helst ha gjort det som Tim.

RJ: En person – osann åtminstone i delar – framförde i pressat läge sin osäkerhet gällande huruvida Oskar verkligen nådde toppen. Vad är din uppfattning?

– Min absoluta uppfattning är, att han var på toppen. Dels har han bilder och dels beskrev han en tavla med Dalai Lama, som låg på toppen. Tavlans hade lagts dit av en sherpa från Scott Fischers expedition som lyckades komma upp dagen innan.

RJ: Hur mycket last tog ni in till baslägret 1990?

– Minst fyra ton (I boken "Drömmen om Mount Everest" står knappt fem ton). För att återgälda sponsorernas insats hade vi med oss satellitsändare som vägde 130 kg (1990 var detta i "mobil" version ungt!!) och för driften av denna 6 – 8 bilbatterier, solpaneler, dieselgenerator och bränsle, vikten tickade på.

Hela vårt upplägg var nytt med att sköta kommunikationen på ett helt annat sätt än vad som tidigare gjorts.

Vi förstod snabbt att om vi skulle kunna få pengar av sponsorer måste vi kunna kommunicera med omvärlden och skicka färskna bilder.

RJ: Då får väl informationen "400 bärare" i en svensk bok ses som förvanskning?

– Med 400 bärare skulle jag ha medbragt länstol etc.

RJ: Och hur mycket tog ni ut?

– Nio ton, dvs cirka fem ton städning av främst baslägerområdet, vilket framförallt ungdomar från Nya Zeeland plockade ihop, och som vår expedition skickade ut med jakar och bärare (motsvarar i mängd cirka 5000% enligt Cleaning Everest Exp. 1999). Vi hade under expeditionens gång en viss nytta av att dessa jakar på vägen upp tog med sig diesel till baslägret. I övrigt tog jakarna på utmarschen allt neråt till Namche Bazar.

RJ: Med perspektivet, att idrottsbesök, klätterexpeditioner och forskningsexpeditioner för eget bruk kan föra med sig utrustning ifrån hemlandet utan att erlagga tull, moms eller dylikt i "aktivitetslandet" förefaller det mig ytterst felaktigt att ni smugglade gods in i Nepal! Berätta!

–Vi trodde innan, att det var fritt fram med kommunikationsutrustning.

I Nepal gäller inga vanliga regler för det du säger.

Det var första gången någon tog med sig en satellittelefon in i landet, så de korruperade tulltjänstemännen såg snabbt sin chans att tjäna extrapengar.

Vi fick muta dem med 10 000 US\$ (Rob Hall handskades mest med detta). Vi smugglade dock in bildöverföringsutrustningen, eller rättare sagt – vi hade lärt oss att inte fråga i onödan.

RJ: Vad gjorde Oskar så länge i Kathmandu? (föranledd av sid 90 i "drömmen om Mt Everest")

– Försökte förhandla med ogina tullgubbar.

RJ: Förvirring skapas lätt, t.ex. som när en internationell expedition med bland annat Doug Hansen, Rob Hall, Lou Kasishke, Fredrik Blomqvist, Jesus Martinéz och José Antonio 1996 använde tillståndet på "South Pillar-route". Varför kallar Calle Froste det för en "svensk expedition", när ni fungerade så bra i ett internationellt arbete?

– Vi var ett internationellt gäng från fem olika nationer och inget annat, men vi är svenskar.

RJ: jag är själv i livet tack vara bra insatser ifrån sjukvård och teknologisk utveckling. Hur hade ni fått ögonen upp för den nya "Gamovbag", som efter bland annat Pasang Sherpa och Calle Frostes insats räddade livet på "Vichy" Sherpa?

– Vi träffade på den 1989 tror jag, och den har flera gånger räddat liv under min tid. Alltifrån trekkare till sjuka klättrare i South Col. Jag skulle inte vilja åka utan den. Vicky som fått hjärnödemed var i princip dödförklarad när han stoppades i påsen, men kom till medvetande redan efter 5 minuter.

RJ: Sid 56-57 i "Drömmen om Mt Everest": "Det må visserligen heta att det funnits soloklättrare och ensamvargar som fransmannen Marc Batard, som nått toppen av Mount Everest på mindre än 23 timmar. Ändå är sådana påståenden aldrig mer än halva sanningen. I bakgrunden har det alltid funnits sherpas som gjort grovjobbet."

Messner 1980 samt Troillet och Loretan 1986 klarade sig ur ett bergschrund enligt min kännedom utan extern hjälp på mycket svåra turer på nordsidan.

Calle Froste/ni tar på sid 64 mycket föredömligt upp, att en schweizisk grupp skulle försöka på Sydvästkammen/Westshoulder och skriver, att den är mycket mer komplicerad än South Col.

Varför tar ni inte upp till exempel Messners prestation?

–Det han har gjort är fantastiskt, så det har nog enbart blivit en miss.

RJ: Vad gjorde du 1991?

– Vi (Micke Johan och Oskar samt Paul

” Det var väldigt lärorikt att få uppleva hur enormt svårt det är att få ner en dödsjuk klättrare under sådana förutsättningar. ”

Moore, Adrian Burges, Magda Nos och Monica försökte oss på Gasherbrum II (8035m).

RJ: Hur gick det på berget?

– Carl Johan och jag nådde upp till cirka 100 höjdmeter under toppen, i en sorts kapitelstil. Utmattning och Carl Johans hallucinationer gav beslutet att vända. Vädret hade nog varit OK för en fortsättning. 1991 var ett snörikt år där, och våra expeditionskolleger nådde ca 7600 meter.

Mitt personliga mål var att flyga ned från toppen, så jag bodde större delen av expeditionen i skärmen eftersom det blev för tungt med både den och sovsäck. Största problemet var att trassla sig ur alla linorna i skärmen varje morgon.

På toppen av Lhotse. Det var kallt.

MIKAEL REUTERSWÄRDS ARKIV

RJ: K2 1992, vilka var du där med?

– Rob och Gary, Carl Johan, Oskar, Mick, Adrian Benitez, Hector Ponce de Leon, Marty Smith (åkte hem tidigt) och expeditionsledaren Ricardo Torres Narva. Den senare – tror jag – önskade att övriga erfarna klättrare skulle hjälpa honom till toppen, och det resulterade i en dålig stämning. Vi svenskar och Rob & Gary höll oss mest tillsammans

RJ: Vilken grupp ingick Scott Fischer och Ed Viesturs i?

– En internationell expedition ledd av rysen Balyberdin. Chantal Mauduit (överbliven från en avbruten fransk-schweizisk expedition) gjorde sällskap med dem på toppdagen.

RJ: Abruzzi-kammen anses vara 8000-metersbergens svåraste normalled. Vilken målsättning hade ni innan avfart?

– Abruzzi kändes inte direkt som någon

normalled, men var omväxlande och kul med sin blandning av snö, is och klippa.

Vad vi ville var att gå en så säker väg som möjligt, och Abruzzi är minst farlig enligt mitt omdöme i mening av objektiva faror. Problemet med K2 är enligt mig att det är lätt att bli för bekväm högt upp på berget.

I C4 är terrängen och utsikten väldigt behaglig och det är lätt att glömma hur högt upp på berget man är. I en storm är det mycket svårt att hitta tillbaks till C3.

RJ: 1993 var jag själv uppe i C3 (cirka 7300 m) innan toppförsöket. Daniel Bidner var strax nedan i akklimatiseringsfasen. Hur akklimatiserade du dig innan toppförsöket?

– Jag tror, jag var upp sju gånger till läger 2 i uppbyggnadsfasen och akklimatiserade väl

dunoveraller och tält. Vädret var väldigt instabilt.

Scott och Ed valde att gå upp den tredje augusti, Johan och jag valde att gå ner med den chockade Hector. Men det var ett svårt beslut att ge upp toppen när vi var så nära och så starka.

RJ: Det är 2003 min uppfattning, att ifall vi i klättersverige haft mera respekt och hänsyn för er 1992, då hade händelserna runt räddningen av Gary Ball möjligen även kunnat bidra till Svenska K2 Expeditionen 1993:s säkerhetstänkande. Berätta!

– Gary fick (symptom som lungödem, vilket dock verkar ha varit lungfunktionsstopp på grund av blodplättar i lungorna. Det hela blev snabbt väldigt dramatiskt och så fort vi kommit ned från C4 var det bara att vända upp igen. Hela situationen var riktigt jobbig, men i korthet så var Scott och Ed kvar på berget och hann ikapp Rob, som kämpade med att hålla liv i Gary. Vi bar upp syrgas och sänkte honom i rep hela vägen från C2. Vädret var riktigt elakt.

Själv mötte jag upp i ABC då jag gjort illa knät efter att ha lyckats bravaden med att trilla nedför berget från C1 hela vägen till glaciären. Fattar än idag inte att jag inte slog ihjäl mig.

Via telefonen höll vi oss uppkopplade med läkare i New Zealand för rådgivning i medicineringsfrågan vilket var avgörande.

Vi bar Gary på bår till BC och lyckades i sista stund få ut honom med en av den pakistanska militärens helikoptrar. Piloten gjorde verkligen en stor insats och det var ett under enligt läkarna att han överlevde.

Det var väldigt lärorikt att få uppleva hur enormt svårt det är att få ner en dödssjuk klättrare under sådana förutsättningar.

RJ: Vad fick Johan och Hector att fara iväg till Broad Peak?

– De gav sig iväg från efter lång tids akklimatisering på K2 med en bivybag och tron att de kunde göra en tvådagarspush. De hade en natt i "C2", klättrade iväg tidigt nästa dag och nådde förtoppen på Broad Peak. Problemet var att Hector fått problem med fötterna och de vände utan att fullfölja hela kammen även om nivåskillnaden bara är 13 meter.

Vi hade som de första i Pakistan multipla tillstånd, dvs. på både K2 och Broad Peak.

RJ: Sedan begav ni er till Lhotse (8516 m), en av "de fem systrarna" 1994.

– Oskar och jag hade tillståndet ensamma. Rob Halls expedition fick lov att efter avslutningen av Everestaktiviteterna klättra

på vårt tillstånd. Det innefattade Ed, Rob, Todd Burleson samt Carlos Carsolio, som skulle sluta sig till oss direkt efter sin Cho Oyu-färd. Mot att de fick klättra på vårt tillstånd fick vi i utbyte använda deras upplägg i C2 och att vi delade basläger på Everests normalväg. Vi gjorde toppen, vilket Ed, Rob och Carlos senare också gjorde. Carlos gick ensam upp efter att först ha klättrat Cho Oyu (8201 m) och Rob & Ed var uppe på Everest en vecka innan.

RJ: Lhotses normalväg följer länge normalvägen på Mount Everest. Var delar de sig?

– De gör det strax ovan C3 (7200 m) under "Geneva Spur" (som går upp snett åt vänster), och därifrån rakt upp.

RJ: Vad är svåraste problemet på Lhotse?

– Egentligen är det inte svårt rent tekniskt. Det kan vara lös snö eller hård is i en cirka 60° ränna högt uppe med 2000 meter luft under fötterna. I den rännan, som är de cirka 500 sista meterna upp, kan vinden accelerera mycket. Klippan är också skiftad i flak som lutar utåt, precis som beskrivits på Everests nordsida, vilket kan bli lite krångligt om det är för lite snö.

RJ: Vad kände du på toppen?

– Det var fantastiskt att se ner för Sydväggen i det växlande molntäcket, och att se hela Western Cwm. Och Makalu. Makalu är kul. Det är ändå ett av de högsta i världen och jag har sett det flera gånger, men bara uppfra, det känns lite märkligt. I topppartiet kommer man upp i en sadel och då ska man välja vänstertoppen, vilken är några meter högre än den högra.

Lhotse var då en av de minst frekventerade topparna på den tiden. Samtidigt fanns det ett stort socialt värde för oss av att umgås i Khumbubaslägret då alla kompisar var där.

RJ: Kan man säga, att du hade en säkerhetsventil, då Oskar använde syrgas?

– Visst kan man det. Men skulle han ha givit bort sin egen syrgas? Vi delade på oss efter toppen, och jag fick en kall natt strax därunder.

RJ: Linser versus glasögon?

– Jag förlorade mina linser i vinden och kunde därefter inte se mina fötter! Hittade tältet strax innan gryningen och då fick

Oskar hjälpa mig knyta upp mina skor! En riktig jobbig natt som jag fortfarande har sviter av när det är kallt.

RJ: Vilka upplevelser skattar du högst i dina klättrareupplevelser hittills?

– Tiden tre meter under toppen av Mount Everest 1990, för då visste jag, att det skulle gå vägen! Jag njöt i ganska många minuter av att suga på karamellen. Lhotse kännes också kul. Att kunna göra ett så litet projekt och utan syrgas på ett så pass stort berg. Och även tiden vi fick tillsammans med alla goda vänner, det har givit mig mycket.

RJ: Vad hade du för nätverk?

– Vi försökte se möjligheterna i våra projekt och sedan sälja dessa till sponsorer. Kontakten med marknadsförare, jurister, tekniker etc. var ett hästjobb och utrymme för familj fanns inte på den tiden. Några nätverk fanns inte, det var hårt slit och

ansträngd checkkredit hos banken. Klättringen var belöningen, det blev avkoppling jämfört med allt slit innan.

RJ: Du har familj nu. Finns det hägrande drömmar i bergsväg?

– Mm...

RJ: OK – jag förstår! En av de många återstående 8000-meterstopparna ogjorda av svenskar...

RJ: Något mer du har att tillägga?

– Sverige är ett alldeles för litet land för att hålla på med präktighet och prestige. Det skadar bara vår sport, jag hoppas det finns mer samarbete och glädje i att hjälpa och inspirera varandra idag än när jag började. SKF har en väldigt viktig roll i att förmedla glädjen av att vara i bergen.

Samtidigt har kompetensen här vuxit enormt de senaste åren. Idag finns det väldigt många duktiga klättrare i Sverige, titta bara på nytursförsöket på Broad Peak här-området, och bara det att det faktiskt finns svenska guider är ett bra bevis på detta.

RAFAEL JENSEN

Från räddningsaktionen på K2

FOTO: MIKAEL REUTERSWÄRD

